

Qari - K7 Naqra u nifhem testi matematiċi, xjentifiċi u teknoloġiči li nuża fil-ħajja tiegħi ta' kuljum bħal enċiklopediji, fuljetti, siti elettroniċi, u l-bqija.

Qari - K2 Dak li naqra, nifhmu, ngħarblu, niforma opinjoni dwaru u nesprimiha, inwieġeb mistoqsijiet diretti u inferenzjali.

Il-Hoss

Aqra s-silta.

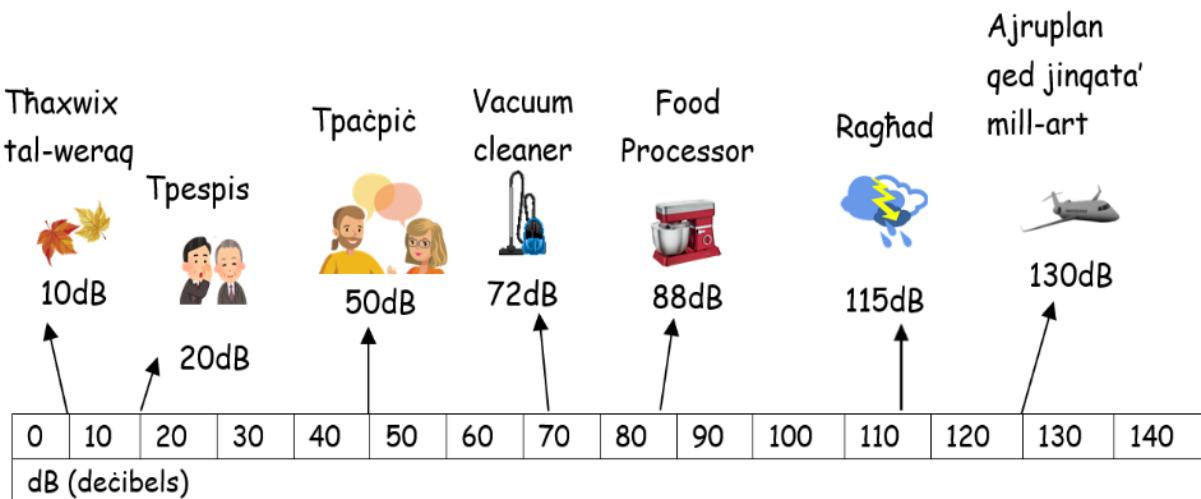
Il-ħoss huwa forma ta' energija. Il-ħoss hu magħmul minn vibrazzjonijiet li jiċċaqilqu fl-arja, f'affarijiet solidi u fil-likwidi. Il-ħoss ma jistax jivvjaġġja fi spazji vojta li fihom ma jkunx hemm arja. Fl-ispażju m'hemmix ħoss. Il-ħoss jivvjaġġja iktar bil-mod mid-dawl. Għalhekk naraw sajjetta qabel nisimghu l-ħoss tar-ragħad. (paragrafu 1)

Meta tħabbat fuq tanbur, titkellem jew iċċapċap tkun qed tivvibra l-molekuli li jkun hemm fl-arja. Aħna nisimghu l-hsejjes għaliex il-vibrazzjonijiet jivvjaġġjaw fl-arja jew f'sustanzi oħra u jaħbtu f'widnejna. (paragrafu 2)

L-annimali južaw is-sens tas-smiġħ biex jevitaw il-periklu. Hafna annimali jisimghu aktar minna. Il-friefet il-lejl, l-iljunfanti, il-klieb, il-qtates, iż-żwiemel, id-delfini, il-ġrieden u l-ħamiem kollha jisimghu ħafna iktar minna. Xi annimali jistgħu jisimghu hsejjes li aħna ma nisimghux. (paragrafu 3)

Hemm tipi ta' sriep li b'denbhom jistgħu jagħmlu ħoss biex ibeżżeġgħu lill-ghedewwa tagħhom. Iċ-ċrieiki f'denb is-serp jitriegħdu u jivvibraw il-molekuli li jkun hemm fl-arja. (paragrafu 4)

Il-volum (il-qawwa) tal-ħoss jiddependi minn kemm huma kbar il-vibrazzjonijiet. Il-volum jiġi kkalkulat f'qisien imsejħha decibels. Il-kelma decibel hija msemmija għal Graham Alexander Bell, l-inventur tat-telefown. Din iċ-ċart turi bejn wieħed u ieħor kemm huma qawwija hsejjes differenti. (paragrafu 5)

ħsejjes qawwija ħafna bħal dak li tagħmel **shuttle** meta titlaq mill-art, (180 decibel), jagħmlu īxsara lill-widnejn. L-iktar **ħoss** naturali qawwi li nstema' kien minn żbroff ta' vulkan fl-Indoneżja. Dan sejh fis-27 t'Awwissu 1883. Il-ħoss kien ta' **310 decibels**. (paragrafu 6)

Vibrazzjonijiet tal-ħoss li jsiru bl-għażla jipproduċu **ħsejjes għoljin**. Vibrazzjonijiet li jsiru bil-mod joħolqu **ħsejjes baxxi**. Il-kelma **pitch** timmarka kemm il-ħoss hu **għoli** inkella **baxx**. (paragrafu 7)

L-istrumenti mużikali għandhom partijiet li **jivvibraw** biex joħolqu l-ħsejjes. Wieħed li jdoqq strument isemma' noti differenti billi jibdel il-ħeffa tal-vibrazzjonijiet. (paragrafu 8)

Kordi qosra ta' vjolin **jivvibraw** b'aktar ħeffa u joħolqu noti li jkollhom **pitch oġħla**. Dawk li jdoqqu l-vjolin jużaw subgħajjhom biex iqassru jew itawlu l-kordi u b'hekk joħolqu **vibrazzjonijiet** differenti u noti differenti.

(paragrafu 9)

Adattata minn *Enciklopedija għat-tfal*-Pierre J. Mejlak

Kiem immarkat bl-aħmar - lingwaġġ xjentifiku

Kiem immarkat biċ-ċelesti - lingwaġġ matematiku

Kiem immarkat bl-aħdar - lingwaġġ teknologiku

A. Immarka Veru jew Falz.

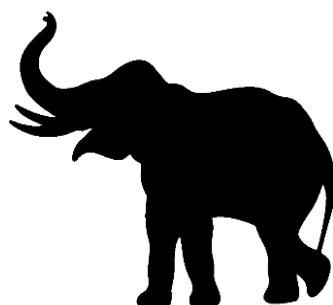
		Veru	Falz
1.	Il-ħoss jivvjaġġ ja fejn ma jkunx hemm arja.		
2.	Il-klieb jisimgħu aktar mill-bnedmin.		
3.	Graham Alexander Bell ivvinta l-qanpiena.		
4.	Il-ħoss t'ajrupalan jinqata' mill-art hu inqas għoli mill-ħoss tar-ragħad.		

B. Immarka t-twegiba t-tajba billi tagħmel ✓ fil-kaxxa tal-lemin.

5.	Naraw sajjetta qabel nisimgħu l-ħoss tar-ragħad.	
5.	Naraw sajjetta wara li nisimgħu l-ħoss tar-ragħad.	
5.	Naraw sajjetta waqt li nisimgħu l-ħoss tar-ragħad.	

6.	Vibrazzjonijiet tal-ħoss li jsiru bil-mod joħolqu ħsejjjes għoljin.	
6.	Vibrazzjonijiet tal-ħoss li jsiru bil-mod joħolqu ħsejjjes baxxi.	
6.	Vibrazzjonijiet tal-ħoss li jsiru bil-mod joħolqu ħsejjjes koroh.	

7.	Bejn wieħed u ieħor il-ħoss tat-ħaxwix tal-weraq hu ta' 30 decibels.	
7.	Bejn wieħed u ieħor il-ħoss tat-ħaxwix tal-weraq hu ta' 10 decibels.	
7.	Bejn wieħed u ieħor il-ħoss tat-ħaxwix tal-weraq hu ta' 20 decibels.	

Ċ. Imla l-vojt b'kelma waħda.

8. Il-ħoss hu forma ta' _____.
9. L-annimali jużaw is-sens tas-_____ biex jevitaw il-periklu.
10. Il-_____ tal-ħoss jiġi kkalkulat f'deċibels.
11. Hsejjes qawwija ħafna jagħimlu _____ lill-widnejn.

D. Wieġeb skont is-silta.

12. Fejn ma jinstemgħux ħsejjes? (paragrafu 1)
-

13. Liema annimali jbeżżeġgħu lill-għedewwa tagħhom bil-ħoss ta' denħhom?
(paragrafu 4)
-

14. Semmi tliet annimali li jisimgħu aktar minna. (paragrafu 3)
-

15. Liema kien l-akbar ħoss naturali li qatt instema? (paragrafu 6)
-

